

byly dány organizační předpoklady, a také se nemůže uskutečnit jen jejich prostřednictvím. Ze tento proces probíhá, o tom, myslím, svědčí i Kolajova citovaná závěry Z. Taniče (Neke tendencije u dosadašnjem radu rodnickih saveta, Sociologia, roč. III, č. 2, 1961). Tanič zjistil obsahovou analýzou zápisů, že frekvence schůzí dělnických rad v sedmi továrnách za dobu deseti let se zvětšovala až do roku 1957, potom zůstala konstantní; že stále vystupovaly do popředí otázky řízení a jeho organizace, otázky vztahů k mimopodnikovým organizacím i zájem o výchovu a blaho zaměstnanců. Naopak na důležitosti pozbývaly otázky bezprostředních problémů výroby, organizace dělnických rad a otázky mzdové. Tanič tento přesun důrazu, stejně jako rozšíření zájmu na širší problematiku, považuje za důkaz toho, že dělnické rady dospěly do věku zralosti; že se jejich členové naučili zabývat se záležitostmi, které překračují jejich nejbližší prostředí a zájmy.

Aktivnímu poznání širších souvislostí výrobního procesu a odpartikularizování úzce skupinových zájmů měla sloužit i informativní funkce dělnických rad, ale za předpokladu, že by se neomezovala na informování organizované (prostřednictvím odborů nebo Omladiny), ale rozšířila se o osobní styk a spontánní osobní diskuse. Lidi z jejich úzkých osobních a úzce skupinových zájmů nevyvedou sebe lépe míněné řeči a výzvy funkcionářů od předsednického stolku, ale živý osobní kontakt a osobní výměna názorů. Jedině tímto způsobem by též byla optimálně uskutečňována informační funkce dělnické rady v opačném směru: od pracujících směrem k řízení. A dělnická rada by nabývala i funkce další, neméně důležité, funkce, kterou bych nazvala humanizující. Vnásela by ohled na člověka do technicko-hospodářských úvah řídicího aparátu. Ony jsou jistě primární u hospodářském podniku, ale vzhledem k relativní autonomii hospodářského fungování v ostatních celospolečenských procesech se příliš často stávají jediným zřetelem, který je uplatňován na úkor ohledu na člověka. Je to problém náš, a nejen v podniku, je to zřejmé i problém jugoslávský.

Kolaja ve své druhé knize zvládl problém dělnických rad mnohem lépe, uceleněji a prohloubeněji než v knize předešlé, i s větším pochopením pro zvláštnosti socialistické soustavy. A přes všechny výhrady (které jsou stejně jako výhrady ke knize předešlé svým výzkumem — i když třeba omezeného rozsahu — přiblížil jugoslávské zkušenosti s hospodářskou decentralizací.

Juliána Obrdlíková

Sborník Brněnská sociologická škola

(Vydaly společně katedra sociologie filosofické fakulty UJEP, Městský výbor Socialistické akademie v Brně a Československá sociologická společnost, pobočka v Brně, Brno 1967.)

Státní úkol X-1-14, *Dějiny československé sociologie*, jehož koordinací byla pověřena katedra sociologie filosofické fakulty UJEP

v Brně, dostává v anotovaném sborníku podnětné východisko k postupné jeho realizaci. Knižní redakce sborníku je bezprostředním odrazem veřejného zasedání katedry, realizovaného ve dnech 15. a 16. dubna 1966 v Dělnickém muzeu v Brně.

Brněnská sociologická škola (dále BSS) je charakterizována vědecky především dílem jejich vůdčích představitelů, I. A. Bláhy, J. L. Fischera a v jistém rozmezí, poněkud diskutovatelnějším, i E. Chalupného. K tomuto krystalizačnímu jádru se připojuje skupina dalších spolupracovníků (zájmově většinou zaměřených na specifické okruhy „speciální sociologie“, včetně jejich sociologických výzkumů), z nichž se tu dostalo ovšem jen na některé (T. Čepa, B. Zwickera atd.).

Společným názorovým východiskem BSS zůstávají její *pozitivistické základy*, a to vědecky v jejich kvalitativně vyšší vývojové rovině tzv. *kritického realismu* (s. 107–110). V celoživotním díle E. Chalupného se promítly především silou jeho logické abstrakce v ucelený sociologický systém, nepostrádající vývojově ani paralely s orientací dnešní sociologie. (Viz SC 1968, č. 1, str. 118). Tato výchozí orientace vyúsťuje u vůdčích zjevů školy, I. A. Bláhy a J. L. Fischera, složitým tvůrčím vývojem, oběma vlastním, probíhajícím ve stále kritické konfrontaci s trendy sociologie světové, až v moderní variantu *funkcionálního strukturalismu*; v případě Bláhově federativního a hierarchického v případě Fischerově. U obou z nich významný podíl má i problematika *metodologická*, násobená navíc u Bláhy a jeho spolupracovníků i realizací *terénního výzkumu*.

Základní síť interpretačních souvislostí historicky tak progresivního úsilí BSS je konkretizována i souborem dílčích příspěvků, vracejících se k vymezení jejího vývojového profilu, soustředěných hlavně na dílo Bláhovo a částečně i Fischerovo (příspěvek J. Macků, s. 4–29, a J. Obrdlíkové, s. 110–113), a odkazujících k jejímu širšímu sociokulturnímu zázemí v její *mnohohrstevnatosti*. (Viz můj článek, s. 87–107). Z ostatních zjevů BSS je tu věnována podnětná pozornost i dílu T. Čepa v oblasti sociologie venkova (v příspěvku B. Pšíra, s. 58–65), Bruno Zwickera (v mé stati, s. 75–87), či konečně A. Štefánka (ve stati Dušana Slávika, s. 65–75). I tak se na některé nedostalo, např. na A. Obrdlíka *Volba povolání a veřejné blaho*, J. Hanáčka *Sociologická problematika dělníka*, i jiná.

K *metodologicky závažnému okruhu* poznávacího přístupu k sociální realitě (předmětného i telického) se podnětně hlásí příspěvek J. L. Fischera (s. 48–58) i J. Obrdlíkové (s. 22–42); otázky hodnocení i návaznosti BSS s úsilím současné marxistické sociologie se objevují u H. Steinera (s. 113–118) i M. Ovesného (s. 118 až 121).

Podnětnou zásluhou vedoucího katedry sociologie UJEP Josefa Soláře je nejen úspěšná organizace celé akce, ale i jeho pro-

log (s. 1—4) i epilog (s. 121), kterými knižní vydání Sborníku komentuje.

Sborník sám — ve shodě se státním úkolem katedry — *ukázal nejen nezbytnost vývojové orientace, ale i naléhavou potřebu kulturního poznání naší starší sociologické tradice vůbec*. (Ovšem v jejím širším rámci — Pražská sociologická škola, vývoj sociologie na Slovensku, atd.).

Naléhavé úkoly dneška, nezbytné dohánění kontaktů s prudkým rozvojem sociologie světové a snad i obavy z jistého provincionalismu podobné úsilí leckdy podvazovaly. Ale právě rostoucí zájem o naše současné sociologické dění i v cizině (socialistické i neso-
cialistické), dotvrzený např. rostoucí frekvencí odborných osobních návštěv na brněnské katedře sociologie, jednoznačně signalizuje, že tyto obavy, někdy spojované s retrospekci našeho sociologického vývoje, zůstávají jednostranné i liché. Informaci ciziny v případě vývojového podílu BSS usnadní jistě i anglické resumé Sborníku (s. 122—124);

mohlo snad být doplněno také jeho ruskou, německou či francouzskou verzí.

Je zásluhou současného pražského sociologického centra, soustředěného kolem redakce Sociologického časopisu (3. monotematické číslo jeho 4. ročníku — 1968), že toto úsilí dále podnětně rozvíjí.

Zákonitě půjde vpřed, a to jistě v historickovývojových sociologických dimenzích celostátních. Tím se podnětný dosah zde anotovaného skromného brněnského sborníku nijak nezmenšuje. Obě akce (pražská i brněnská) podtrhují totiž jedno nezbytné (nejen ve smyslu pracovního fair-play, ale i ve smyslu vědecky předmětném): *nutnost plné vývojové historické a poznávací kontinuity i v naší sociologii* v celém rozmezí jejího předmětného pole. A to i tehdy, kdy aspirace československé sociologie budou, či dokonce dnes už leckdy jsou, výhledově vyšší: evropské, či snad dokonce světové.

Mojmír Hájek